

פרשת "תולדות"

מאת ציפי הורן שלי

פרשת השבוע שלנו "תולדות" ממשיכה ופורשת בפנינו את הטלנובלה המשפחתית, של האב הראשון שלנו – אברהם. אני לא יכולה שלא לחייך ולא לתהות לגבי מה שקורה שם. אברהם ושרה מנהלים חיי נשואים, הייתי אומרת, מאוד לא שגרתיים: היא נותנת לו את הגר כדי שיהיה לו בן. הוא נותן אותה פעמיים – לגבר אחר פעם לפרעה ופעם לאבימלך. לא משנה איך ננסה להסביר את הדברים – העובדות הן פשוטות: כדי להציל את עורו, אברהם אמר ששרה היא אחותו ולכן גם פרעה וגם אבימלך לקחו אותה אליהם. הדהים אותי לקרוא פרשנות של רש"י לגבי הפסוק הראשון בפרשה שלנו – "ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק." רש"י שואל למה הכתוב מתחיל עם ציון העובדה שיצחק הוא בן אברהם. והוא מפרש – כדי שהמלעיזין, כלומר הרכלנים לא יגידו שיצחק הוא לא בנו אלא נולד מאבימלך, כי הרי שרה שהתה במחצתו הרבה מאד זמן... וכדי שהלשנות לא יתגלגלו, דאג הקדוש ברוך הוא לכך שיצחק יהיה דומה כשתי יפות מים לאברהם, ולכן הכפילות במשפט הראשון. פשוט מקסים.

הסיפור לא נגמר – יצחק עושה לאבימלך את אותו הדבר עם רבקה. מציג אותה כאחותו, עד שאבימלך תופס אותם "מצחקים". אני כבר לא מבינה מי פה משחק את האידיוט – אבימלך או יצחק... ובתוך כול זה יש לנו את הסיפור של יעקוב מעשיו, והשיא הוא גניבת הבכורה.

בקריאה נוספת של פרשת השבוע, עיני צדה את הפסוק: "קום לך פדנה ארם... ואל שדי יברך אותך ויפרך וירבך להיות לקהל עמים. ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך לרשתך את ארץ מגורך אשר נתן אלוהים לאברהם (כח 2-4) יצחק אומר הפעם את הברכה ליעקוב כאשר הוא יודע שמדובר ביעקוב. זה מעורר בי את החשד שגם בפעם הראשונה הוא ידע שמדובר ביעקוב, ושיחק את המשחק כאילו שרימו אותו. מראש הוא רצה לתת את

הברכה ליעקוב. רק לא ידע איך לצאת בסדר עם שני הבנים שלו...פה הוא מברך אותו במפורש ואמר שיעקוב הוא זה שדרכו תתממש הברכה האלוהית שניתנה לאברהם. יצחק יכל כאן לשנות את הברכה, עכשיו שהוא יודע שרומה. אבל – לא. הוא נותן את הברכה ליעקוב. אז מה קורה במשפחה הזאת? נשאר את השאלה פתוחה, ונמשיך לחפש, כול אחד בדרכו להבין מה קורה שם. אני בכול ופן, מאוד משועשעת מהנארטיב שלנו.

בתוך הפרשה העמוסה הזאת בקורותיה של משפחת האבות המייסדים שלנו, משך את תשומת ליבי פסוק, הייתי אומרת, צדדי, מובלע. יצחק התיישב בגרר: "ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד כי גדל מאוד. ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבודה רבה..". יצחק שגשג מבחינה כלכלית ואישית. התעשר מאוד. דבר שעורר את קנאת הפלשתים. זה ניחא. אותי מעניינת התגובה של אבימלך: "ויאמר אלימלך אל יצחק לך מעמנו כי עצמת ממנו מאוד" (כו 16). זה גרם לי לעצור. אבימלך פוחד. ואת הפחד הזה, אנחנו פוגשים הרבה מאוד פעמים, בכול מיני ווריאציות ולאורך כול הדורות: הפחד מזה שאנחנו מתעצמים.

ליעקוב קורה דבר דומה עם לבן, אבי נשותיו: "ויפרץ האיש מאוד מאוד מאוד ויהי לו צאן רבות ושפחות ועבדים וגמלים וחמורים." (ל 43) לבן "התהפך" על יעקוב: "וירא יעקוב את פני לבן והנה איננו עמו כתמול שלשום." ויעקוב אומר לנשותיו: "ואתנה ידעתן כי בכול כוחי עבדתי את אביכך" י יעקוב לא מבין את היחס הזה אליו. הוא עבד מאוד קשה שנים על גבי שנים. עמד בכול הגחמות של לבן – כולל הרמיה בנשואי בנותיו. והוא עורך בירור פנימי, עם עצמו כדי להבין את היחס הזה. הוא לא מוצא תשובה רציונלית לכך. נשותיו אומרות לו: כול אשר צווה אותך ה' – תעשה.

אני לא יכולה שלא לשמוע הד של קולו של היהודי לאורך הדורות: למה מתייחסים אלי ככה? מה זאת השנאה הזאת? אני אזרח נאמן בכול מדינה שאני מגיעה אליה. אם גרשו אותי מהאחת, אני מיד מתארגן מחדש ודבר ראשון אני עושה הכול כדי להראות את נאמנותי. אני שומר על פרופיל נמוך משלם מסים כפי שאני נדרש, גר בגטו לא מתערב בכם אז למה היחס הזה?

משפחתו המורחבת של יעקוב מתיישבת בארץ גושן. קם מלך שלא ידע את יוסף. מסתכל מסביב – ועיניו נתקלות בבניו של ישראל. "ויאמר אל עמו הנה עם

בני ישראל רב ועצום ממנו. הבה נתחכמה לו פן ירבה..." (שמות א 9) שוב מופיע אותו עניין – עם ישראל, כאשר הוא רב ועצום – מפיל פחד על הסביבה. בני ישראל הלכו במדבר. בקשו לעבור דרך ארץ מואב – התשובה היתה שלילית. פחדו ממנו.

הרקע לבקשתו של בלק בן ציפור לקלל את עם ישראל גם היא גם באותו עניין: "ויגר מאוד מואב מפני העם מאוד כי רב הוא. ויקץ מואב מפני בני ישראל"

והסיפור נמשך לאורך כול הדורות. לכול מקום שעם ישראל הגיע – הוקמו קהילות מפוארות – בתרבות, בכלכלה, בחברה. וכול פעם – שהצלחנו להתבסס ולשגשג – קם מישהו שפגע והרס. שני שיאים לנארטיב הזה – גירוש יהודי ספרד בשנת 1492 שעקר משורש – עד היום את התרבות היהודית שם, והשני שואת יהדות אירופה. יהדות גרמניה היתה חלק אינטגרלי, והחלק המשובח של החברה הגרמנית. הם היו כול כך משוכנעים שרואים בהם כשווים, ואז בא החורבן הגדול.

ואני לא יכולה שלא לתהות – למה פוחדים מאיתנו כול כך? כיום יש 14 מליון יהודים בכול רחבי העולם. מדינת ישראל היא בגודל של רחוב בסין. ופוחדים מאיתנו.

זכינו והקמנו את מדינת ישראל. אין, אין בשום מקום דוגמא, אח ורע למפעל הציוני. מדינה בת 66 שנים – וראו איזה הישגים, איזו ארץ. עם כול הבעיות בטחוניות, עם קליטת העלייה בגלים – ואיזה הישגים. וזה מעורר בהם פחד. אולי חשבו שאנחנו נעלם אחרי דור. מה כבר קומץ של נצולי שואה ואנשים שהגיעו מהרי האטלס יכולים לעשות. אבל עשינו ובגדול. ואז הפחד שלהם בא – הם מתעצמים, מתרבים, מכים יתד באדמת הארץ – אז בואו נצא נגדם למלחמה, לפני שיהיה מאוחר מבחינתנו.

כוחנו נמצא ביכולת שלנו לצמוח, לגדול, להתפתח. כול הזמן, באופן תמידי. אנחנו לא יכולים להרשות לעצמנו לעצור ולנוח על זרי הדפנה. אנחנו צריכים להתפתח ולהתעצם כול הזמן. בכול התחומים. להיות בתנועה מתמדת של עשייה, של גדילה.

עדת שלום-עמנואל הקהילה המסורתית ברחובות

אם יש משהו שאנחנו יכולים ללמוד מפרשת השבוע – זה שאנחנו חייבים להתגבר על חילוקי הדיעות, לאסוף את כול הכוחות שלנו ולאחד אותם – ולהמשיך לפרוץ ולגדול ולמלא את הארץ. שם כוחנו. מיזה הם פוחדים. אני מתפללת שמנהיגי המדינה יבינו משהו, מפרשת השבוע ובכלל. אסור לנו לתת לחילוקי הדיעות להפוך לפילוג. לזה אויבנו מחכים. וזה לא רק הערבים, גם אלה שקוראים לעצמם ידידים. אז בואו נגרום להם לפחד הרבה. לא בחוק לאום ולא בלעלות להר הבית ולא בלהרוג חפים מפשע. בלהתאחד ולהיות אגרוף – לא של ברזל – של מוסר, של מצפון של צמיחה. של אחדות ולא של אחידות.